

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Tapio, T. & Saarnio, R. 2023. Ajankohtaista ikätutkimuksen kiehtovasta ja monialaisesta maailmasta. Oamk Journal 62/2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023042638832>

Ajankohtaista ikätutkimuksen kiehtovasta ja monialaisesta maailmasta

26.4.2023 - Tapio Tarja, Saarnio Reetta

Ikä, ikääntyminen ja ikääntymisen tutkimus kiehtovat. Kuitenkin tapa, jolla tarkastelemme ikääntymistä, vanhuutta ja vanhenemista, on edelleen hyvin kahtiajakoista. Toisaalta ikään ja ikääntymiseen liitetään paljon kielteisiä mielikuvia aina ikääntyvän hapertuvasta, hidastuvasta mielestä ja vanhenevasta ruumiista globaaleihin ja universaaleihin ilmiöihin, joissa kansansairaudet, epätasa-arvoisuus ja palveluriippuvuus korostuvat. Kuitenkin ikääntyminen ja eletty elämä, ruumiin sopeutumiskyky ja pitkäikäisyyden mysteeri myös kiehtovat.

Positiivinen gerontologia ohjaa suhtautumaan vanhenemiseen myönteisesti ja luonnollisesti hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kautta (kuva: Paul Theodor Oja/pexels.com).

Ikääntymisen kiehtovaa vetovoimaa muun muassa tutkimuksen ja opetuksen alalla valotettiin Tampereella 8.–10.2.2023 järjestetyssä Gerontologian kongressissa. Kirjoittajien

lisäksi kongressiin osallistui noin 700 monialaisten tieteen, opetuksen ja ikääntyvien kanssa tehtävän työn edustajaa eri puolilta maailmaa.

Ikääntymiseen liittyvien monialaisuuden ja moninäkökulmaisuuuden kiehtovuus

Gerontologian monialaiselle tieteelle on tyypillistä se, että sen alle kuuluu suuri kirjo erilaisia tapoja tarkastella ja lähestyä ikääntymistä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Tätä gerontologian kongressin yksi pääpuhujista, professori **Tim Kirkwood** Newcastle'n yliopistosta valotti kiehtovalla tavalla. Hän heijasti esityksessään kaksi valokuvaa samasta henkilöstä. Toisessa henkilö on 20-vuotias ja toisessa 120-vuotias. Aikaa kuvien välillä on noin sata vuotta.

Me paikalla olleet gerontologit katsoimme kuvaa eri tavalla riippuen kunkin katsojan tieteenalasta. Yhteiskuntatieteilijä kiinnitti huomion siihen, miten kuvan ihmisen elämänkulku on rakentunut sadan vuoden aikana erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurissa olosuhteissa ja tapahtumien virrassa. Hän pohti sitä, miten kuvan naisen asema on muuttunut sadan vuoden aikana ja miten yhteiskunnan rakenteet ovat sitä määritelleet.

Biologi puolestaan pohti sitä, mitä henkilölle on tapahtunut kudosten ja elinten tasolla ja mitä muutoksia sata vuotta pitää sisällään. Entä miten ihminen jatkaa elämäänsä organismien ja kudosten kokonaisuutena muutosten virrassa? Lääketieteen edustaja tarkasteli puolestaan vanhan henkilön kasvojen pintaa, pohti diagnosoitujen sairauksien kokonaisuutta ja kasautumista: mitä sairauksia ikä on tuonut tullessaan? Entä mistä on parannuttu ja millaisen lääketieteellisten innovaatioiden turvin? Psykologian edustaja pohti ehkä sitä, miten henkilö on sopeutunut sadan vuoden aikana ikääntymisen tuomiin muutoksiin, mitkä ovat hänen mielen voimavaransa ja mitkä kokemukset niitä haurastavat.

Me ikäännyimme eri tavoin, ja usein ikä tuo mukanaan myös tuen ja hoivan tarvetta. Kenelle vanhuspotilaan hoidon osaaminen kuuluu, kysyi puolestaan geriatrician professori **Esa Jämsen** yleisöltä esityksensä aluksi. Hän havainnollisti esitystään kuvitteellisen potilastapauksen avulla ja kehotti jokaista arvuuttelemaan mielessään, montako sote-alan ammattihenkilöä iäkäs potilas kohtaa hoitopolulla.

Yleisön oli helppo samaistua iäkkään miespotilaan tilanteeseen, kun Jämsen kuljetti hänet ensihoidon avustamana keskussairaalan päivystykseen, sieltä vuodeosaston kautta leikkaussaliin ja takaisin osastolle toipumaan. Osastolla tapahtuneiden erilaisten konsultaatioiden jälkeen ikäihminen pääsi lopulta takaisin omaan kotiin ja kotihoidon piiriin.

Lopuksi luennoitsija näytti listan sote-ammattilaisista, jotka olivat osallistuneet ikäihmisen hoitoon sairaalakäynnin yhteydessä. Heitä oli pitkästi toistakymmentä eri ammattihenkilöä: sairaanhoitajia, lähihoitajia, erikoislääkäreitä, fysioterapeutteja, toimintaterapeutteja, sosiaalityöntekijä, ravitsemusterapeutti ja niin edelleen. Jämsen kiteytti vastauksen esityksensä alun kysymykseen: vanhuspotilaan hoidon osaaminen kuuluu kaikille.

Ikääntymistä koskevaan yhteiskuntatieteelliseen ja erityisesti sosiaalityön tutkimukseen on liitetty viime vuosina myös prekariaatin käsite. Prekariaatin kautta tarkasteltuna ikääntyvät kansalaiset pitävät juuri ja juuri tavanomaista arkeaan yllä palkkatyöllään, etuuksilla ja eläkkeillä. Ikävaikutusten lisätessä haavoittuvuutta pienikin elämän vastoinkäyminen tai kriisi voi sysätä yksinäisen tai muuten syrjäytymisvaarassa olevan ikääntyvän ihmisen suoraan riippuvuuteen ja yhteiskunnan marginaaliin.

Tämä korostuu erityisesti tilanteessa, jossa turvaverkkoja ei ole käytettävissä esimerkiksi yksinäisyyden ja vähävaraisuuden vuoksi. Ikääntyminen yhdessä sosiaalisen turvattomuuden kanssa lisää näin ollen kyvyttömyyttä selvitä yllättävistä arjen ongelmista ja kriiseistä. Gerontologisen sosiaalityön professori **Amanda Grenier** Toronton yliopistosta kuvasi prekariaattikysymystä erityisesti ikääntyvien asunnottomuuden tutkimuksen kautta.

Eliniän piteneminen ja siihen liittyvät gerontologian tutkimushaasteet olivat puolestaan pääosassa gerontologian ja kansanterveyden professori **Taina Rantasen** esityksessä tapahtuman päätöspuheenvuorossa. Hän kannusti kuulijoita pitämään esillä positiivisen gerontologian näkökulmaa.

Positiivinen gerontologia ohjaa suhtautumaan vanhenemiseen myönteisesti ja luonnollisesti, tutkimaan enemmän ikäihmisten hyvinvointia, toimintakykyä, ystävyysuhteita ja aktiivisuutta, ei pelkästään pahoinvointia, toimintakyvyn vajauksia tai yksinäisyyttä. Rantanen korosti vanhenemisen tutkimuksen ja sen tutkimustulosten olevan avainasemassa vanhuskuvan monipuolistamisessa sekä tieteen sisällä että myös suuren yleisön, liike-elämän ja päättäjien keskuudessa.

Helmikuussa järjestetty Gerontologia 2023 -tapahtuma oli järjestyksessään jo kymmenes kongressi. Tällä kertaa samassa yhteydessä järjestettiin myös vuosittaiset Geriatripäivät, mikä laajensi entisestään tapahtuman monitieteistä ja moniammatillista luonnetta. Kongressin järjestivät Tampereen yliopisto ja Gerontologian tutkimuskeskus sekä kolme alan yhdistystä: Kasvun ja vanhenemisen tutkijat ry, Suomen Geriatrit ry ja Societas Gerontologica Fennica ry. [1]

Tämän vuoden kongressin teema oli ”Ikääntymisen uusi aika”. Sillä viitataan sekä väestön vanhenemiseen ja pitkäikäisyyteen että vanhuuden toimintakyvyn muutoksiin. Kongressissa käsiteltiin kolmen päivän aikana vanhenemisen ilmiötä ja ikääntyneiden ihmisten toimintakyvyn, aktiivisuuden, hyvinvoinnin, hoidon, tuen ja palveluiden haasteita ja mahdollisuuksia kaiken kaikkiaan 19 sessiossa. Lisäksi ohjelmassa oli neljä symposiumia. Kongressin pääpuhujat edustivat monitieteisesti muun muassa lääke-terveys- ja yhteiskuntatieteitä. [1]

Tarja Tapio

yliopettaja, sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaali- ja kuntoutus

Reetta Saarnio

yliopettaja, hoitotyö

Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, hoitotyö

Lähteet

[1] Gerontologia 2023 -kongressi: Ikääntymisen uusi aika. 2023. Tampere 8.–10.2.2023.

GEREG, Gerontologian tutkimuskeskus. Ikääntymisen uusi aika. Hakupäivä 28.3.2023.

<https://www.gerec.fi/gerontologia-2023-kongressi-ikaantymisen-uusi-aika/>

METATIEDOT

Tyyppi: Blogi

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 62/2023

Julkaisuvuosi: 2023

Tekijätiedot: Tapio Tarja, Saarnio Reetta

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023042638832>

Tiivistelmä: Gerontologian kongressin luonteeseen kuuluu, että luentotäyteen päivän jälkeen voi istahtaa ikääntymistä täysin eri suunnasta katsovan seuraan ja kysyä, mikä teillä on päällimmäisenä agendalla. Näin sosiologi kohtaa geriatriin ja he pohtivat tahoillaan, voiko ikääntymisestä ajatella noinkin? Ikääntyminen on toki universaalia, mutta se koetaan yksilötasolla eri tavoin ikääntymisen eri vaiheissa. Gerontologian monialaisuudesta huolimatta ollaan yhtä mieltä siitä, että alkaessaan ikääntymistä ei voi perua, vaan se etenee. Ikääntymistä voi toki hidastaa tutkimusnäyttöönkin perustuen muun muassa elintavoilla. Väestötasolla keski-ikä on läntisessä maailmassa noussut ja yhä suuremmalla osalla väestöä on mahdollisuus saavuttaa korkeakin ikä. Ei ole yhdentekevää, miten ikääntymiseen ja ikääntyviin suhtaudumme niin yksilö kuin yhteiskuntatasolla.